

Žene u Crkvi

Rebeka Jadranka ANIĆ, *Više od zadanog. Žene u Crkvi u Hrvatskoj u 20. stoljeću*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2003., 502 stranice.

Rasprava o ženskom pitanju, problemu žena, ravnopravnosti spolova ili pak o feminizmu u Crkvi kod nekih katolika nerijetko izaziva nevjericu i budi određene predrasude. Oni smatraju da to nisu naši pravi problemi nego nam ih nameću neke rubne skupine i subverzivni elementi u kršćanskoj zajednici, koji time samo siju razdor i unose zabune među vjernike. I sama je autorica navedene knjige s. Rebeka svjesna ukorijenjenosti takvih shvaćanja u našoj Crkvi kad veli: "U Crkvi u Hrvatskoj žensko pitanje se promatra kao uvezeno izvana, od crkveno i narodno neprijateljskih političkih strujanja. Smatralo se da žensko pitanje u Crkvi ne postoji niti ga treba na silu buditi. Ništa se, međutim, nije poduzimalo da bi se ispitala vjerodostojnost ove tvrdnje" (str. 450).

Ima međutim i drugačijih glasova, pa i s najviše crkvene razine, koji na svoj način opovrgavaju uvriježena shvaćanja i suprotstavljaju se zataškavanju problema žena u vjerničkoj zajednici. U svojoj znamenitoj propovijedi na prvu korizmenu nedjelju godine Velikog jubileja kršćanstva Ivan Pavao II. je uime cijele Crkve javno zamolio u Boga oprostjenje za sve grijeha i prijestupe koje su članovi Božjega naroda počinili tijekom dva tisućljeća povijesti kršćanstva. Među nabrojenim slabostima i nevjernostima nalazi se i krivnja kršćana u odnosu na nedovoljno poštivanje dostojanstva žene. No ni današnji

položaj žena u našoj Crkvi i njihova zastupljenost u crkvenim službama nisu lišeni znatnih problema. Prema statističkim podacima laici čine više od dvije trećine, a laikinja oko 50 posto od svih upisanih studenata na našim teološkim učilištima. Za njih, međutim, nisu otvorene pastoralne službe u crkvenim zajednicama ili ih ima vrlo malo. Tu crkvenu nedosljednost Josip Baloban ovako komentira: "Čitavo vrijeme poslije Koncila događa se i ponavlja prepoznatljiv raskorak između teološki željenog i realno i životno ostvarenog" (usp. J. Baloban, *Laikat od Drugoga vatikanskog koncila do danas: pomaci i propusti*, u: *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, KS, Zagreb, 2002., str. 27). Da bi se prevladao taj nesklad, potrebna su nam i nadalje ekleziološka produbljivanja problematike, ali jednako tako više odlučnosti na pastoralnom području kako bi kršćanske vjernice ostvarile onu ulogu u Božjemu narodu koja im teološki pripada. U tom pogledu ova knjiga s. Rebeke može pružiti dragocjen prinos.

Djelo je podijeljeno u četiri tematske cjeline, sa sljedećim naslovima: I. *Žene u Crkvi u Hrvatskoj. Ocrta sadašnjosti* (str. 15-83). Ovo je poglavlje polazište znanstvenog istraživanja i obrađuje položaj žena u proteklom desetljeću tranzicijskog razdoblja (1990.-1999.). II. *Žene u Crkvi u Hrvatskoj u predkomunističkom razdoblju* (str. 84-244). Drugi dio istraživanja obuhvaća analizu i vrednovanje problematike položaja žena od početka prošloga stoljeća do kraja Drugoga svjetskog rata. III. *Žene u Crkvi u Hrvatskoj u komunističkom razdoblju* (str. 245-437). U trećem dijelu autorica proučava mjesto i ulogu žena u Crkvi tijekom komunističke vladavine u Hrvatskoj do njezina sloma. U ovo razdoblje pada održavanje Drugoga vatikanskog sabora s njegovim epohalnim smjernicama i poticajima za sveukupnu obnovu i posadašnje teologije i crkvenoga života. IV. *Rezultati istraživanja i pogled u budućnost* (str. 438-456). Završni dio sažimlje rezultate istraživanja i ukazuje na neke nedostatke u sadašnjoj crkvenoj praksi i strukturama glede ravnopravnosti žena. Na kraju se nalazi popis grafikona, sažetak na njemačkom jeziku od deset stranica, kratki sažetak na engleskom te bibliografija (izvori i literatura) (str. 457-502).

U ovome djelu redovnica Rebeka Anić, članica redovničke zajednice Školskih sestara franjevki Krista Kralja Splitske provincije istražuje položaj žena u Crkvi u Hrvatskoj tijekom cijelog proteklog stoljeća, osvrćući se paralelno i na njihov položaj u društvu. Valja reći da je s teološkog vida vrlo rijetko problematizirana, a još manje znanstveno istraživana problematika odnosa muškaraca i žena te

osobito pitanje žena, njihov položaj i uloga u društvu, obitelji i Crkvi. Stoga doktorski rad R. Anić ispunja tu prazninu na ovome području i zavrjeđuje svekoliku pozornost. Ona se smjelo i temeljito suočava s ovom izazovnom temom i daje obogaćujući prinos proučavanju tzv. ženskog pitanja u našoj sadašnjosti i nedavnoj prošlosti.

Istraživanje obuhvaća položaj žena tijekom tri različita društveno-politička sustava počevši od vremena kad se Hrvatska nalazila u Austro-Ugarskoj Monarhiji i Kraljevini Jugoslaviji, preko razdoblja totalitarnog komunističkog režima do najnovijeg tranzicijskog razdoblja društvenog pluralizma i političke demokracije u samostalnoj Hrvatskoj. U obradi teme autorica se ograničila na pisanje značajnih strukovnih i crkveno-teoloških časopisa te monografija. Iznoseći stavove različitih autora, ona ih potkrjepljuje brojnim navodima, a potom raščlanjuje i znanstveno vrednuje njihov način argumentiranja. Nakon svakog tematskog odsjeka sažimlje zaključke te ukazuje na eventualni postignuti napredak kao i na društvenu uvjetovanost prevladavajućih shvaćanja odnosa među spolovima i njihovim ulogama.

Ovakvo znanstveno istraživanje crkvene, a i društvene problematike žena u rasponu od jednoga cijelog stoljeća koje želi objasniti današnji mentalitet i potaknuti promjene u položaju i ravnopravnosti žena po sebi je dosad jedinstveno na našem teološkom području. S jedne strane otkriva nam duboko ukorijenjeni mentalitet shvaćanja odnosa među spolovima na principu podčinjenosti žena, teorije njihova sociološkog i teološkog tumačenja i obrazlaganja. S druge strane jasno pokazuje kako promjene u društvu, napredak znanosti, razvoj teologije i cjelokupnog načina života nužno utječu na promjene shvaćanja odnosa između muškaraca i žena.

U svom istraživanju autorica najprije opisuje kako se u odabranim časopisima i člancima tretira žensko pitanje. Potom slijedi analiza postojećih shvaćanja i propitivanje njihovih stvarnih (životnih), idejnih i teoloških (Sveto pismo i dokumenti crkvenoga učiteljstva) uporišta. Na kraju se zaključuje o uvjetovanosti i dosljednosti pojedinih zasada te ustvrđuje postignuti napredak i promjene u položaju žena. S. Rebeka se služi jasnim izričajima i tečnim stilom, ugodnim za čitanje, pojmove uvijek točno opiše i precizno rabi.

Djelo je namijenjeno ponajprije teološkoj struci i crkvenoj javnosti, zatim osobito ženama koje su na bilo koji način zainteresirane da se bore protiv različitih oblika podređenosti i diskriminacije u Crkvi te izbore za ravnopravnost s muškim spolom. Knjiga je potpora i ohrabrenje napose angažiranim laikinjama u

različitim crkvenim službama, tijelima suradnje i suodgovornosti na župnoj, biskupijskoj i općecrkvenoj razini. Ona je i s društvenog gledišta dragocjen izvor informacija svima koji se zauzimaju za ravnopravnost u društvu protiv mentaliteta podcjenjivanja, omalovažavanja ili svake vrste neravnopravnosti između muškaraca i žena.

Valja pozdraviti izdanje ove knjige jer donosi stručan i znanstveno potkrijepljen pregled razvoja ženskog pitanja u Hrvatskoj od početka prošlog stoljeća do najnovijeg vremena. Riječ je o znanstvenoj monografiji koja argumentirano sintetizira protekli razvoj položaja i uloge žena iz čega otkriva spoznaje i poticaje za bolje ostvarivanje njihove ravnopravnosti u sadašnjosti. Ovo djelo na svoj način u našim prilikama potiče raspravu o ženskom pitanju i utemeljuje zahtjev da se međusobni odnosi spolova sagledaju i vrednuju sukladno najnovijim društvenim i teološkim-biblijskim spoznajama. U završnom dijelu autorica ukazuje na zanemarena i neriješena pitanja glede ravnopravnosti žena u Crkvi i na sadašnje zaostajanje praktičnih rješenja u odnosu na mogućnosti koje je otvorio Koncil i neki pokoncilski dokumenti.

Rebeka Anić svoje je istraživanje izradila kao doktorsku disertaciju kod prof. dr. Paula M. Zulehnera, eminentnog teologa i voditelja nekoliko međunarodnih istraživačkih projekata, pročelnika pastoralne teologije na Katoličkomu bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Beču. U međuvremenu je taj rad prevela na hrvatski jezik i tako ga učinila dostupnim hrvatskoj javnosti. S pravom se može reći da je ova knjiga značajan prilog obogaćenju ponajprije naše teološke znanosti i proučavanju dosad nedovoljno istražene problematike položaja i uloge žena. Ne treba posebno naglašavati da sadrži cijeli niz vrijednih fundiranih spoznaja pa će, nadam se, biti polazište za nova proučavanja i dati poticaj za konkretna poboljšanja ravnopravnosti žena u crkvenoj zajednici.

Nediljko A. Ančić